

ΡΟΖΑ ΒΕΝΤΡΕΛΛΑ

*Ιστορία μιας καθωσπρέπει
οικογένειας*

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

ΔΗΜΗΤΡΑ ΔΟΤΣΗ

ΡΟΖΑ ΒΕΝΤΡΕΛΛΑ

*Ιστορία μιας καθωσπρέπει
οικογένειας*

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΑΠΟ ΤΑ ΙΤΑΛΙΚΑ
ΔΗΜΗΤΡΑ ΔΟΤΣΗ

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως άνευ γραπτής αδείας του εκδότη η κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

Εκδόσεις Πατάκη – Ξένη λογοτεχνία

Σύγχρονη ξένη λογοτεχνία – 529

Ρόζα Βεντρέλλα, *Ιστορία μιας καθωσπρέπει οικογένειας*

Rosa Ventrella, *Storia di una famiglia perbene*

Μετάφραση: Δήμητρα Δότση

Επιμέλεια – Διορθώσεις: Σταυρούλα Αλεξανδροπούλου

Σελιδοποίηση: Σπυριδούλα Βονίτση

Copyright© Newton Compton editori, 2018

This edition published in agreement with the MalaTesta Lit. Ag., Milano

Φωτογραφία εξωφύλλου: Paola de Grenet/Millennium Images, UK

Copyright© για την ελληνική γλώσσα, Σ. Πατάκης Α.Ε.Ε.Δ.Ε.

(Εκδόσεις Πατάκη), 2018

Πρώτη έκδοση στην ιταλική γλώσσα από τις εκδόσεις

Newton Compton editori, Ρώμη, 2018

Πρώτη έκδοση στην ελληνική γλώσσα από τις Εκδόσεις Πατάκη,

Αθήνα, Ιούνιος 2021

KET B980 ΚΕΠ 465/21

ISBN 978-960-16-8457-4

ΠΑΝΑΓΗ ΤΣΑΛΔΑΡΗ (ΠΡΩΗΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ) 38, 104 37 ΑΘΗΝΑ,

ΤΗΛ.: 210.36.50.000, 801.100.2665, 210.52.05.600, ΦΑΞ: 210.36.50.069

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗ 16, 106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 210.38.31.078

ΥΠΟΚ/ΜΑ: ΚΟΡΥΤΣΑΣ (ΤΕΡΜΑ ΠΟΝΤΟΥ – ΠΕΡΙΟΧΗ Β΄ ΚΤΕΟ), 57009 ΚΑΛΟΧΩΡΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ,

ΤΗΛ.: 2310.70.63.54, 2310.70.67.15, 2310.75.51.75, ΦΑΞ: 2310.70.63.55

Web site: <http://www.patakis.gr> • e-mail: info@patakis.gr, sales@patakis.gr

*Στις δύο πιο σημαντικές γυναίκες της ζωής μου,
την κόρη μου και τη μητέρα μου.*

Περιεχόμενα

<i>Εν είδει προλόγου</i>	15

Ο ΜΙΚΡΟΣ ΚΟΣΜΟΣ

Κεφάλαιο 1	25
Κεφάλαιο 2	36
Κεφάλαιο 3	45
Κεφάλαιο 4	51

ΤΑ ΜΥΣΤΙΚΑ ΛΟΓΙΑ

Κεφάλαιο 1	59
Κεφάλαιο 2	69
Κεφάλαιο 3	77

ΟΙ ΣΥΝΤΟΜΕΣ ΕΠΟΧΕΣ

Κεφάλαιο 1	95
Κεφάλαιο 2	106

ΡΟΖΑ ΒΕΝΤΡΕΛΛΑ

Η ΕΠΟΧΗ ΤΩΝ ΑΝΑΜΝΗΣΕΩΝ

Κεφάλαιο 1	121
Κεφάλαιο 2	127
Κεφάλαιο 3	132

ΤΟΠΟΣ ΤΟΥ ΠΗΓΑΙΜΟΥ

Κεφάλαιο 1	141
Κεφάλαιο 2	149
Κεφάλαιο 3	156

ΤΟΠΟΣ ΔΙΧΩΣ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ

Κεφάλαιο 1	163
Κεφάλαιο 2	173
Κεφάλαιο 3	180
Κεφάλαιο 4	187

Ο ΠΑΡΑΔΕΙΣΟΣ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ

Κεφάλαιο 1	201
Κεφάλαιο 2	206
Κεφάλαιο 3	215

Η ΕΠΟΧΗ ΤΩΝ ΑΠΟΧΩΡΙΣΜΩΝ

Κεφάλαιο 1	225
Κεφάλαιο 2	231
Κεφάλαιο 3	235
Κεφάλαιο 4	242

ΙΣΤΟΡΙΑ ΜΙΑΣ ΚΑΘΩΣΠΡΕΠΕΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

ΣΗΜΕΡΑ, ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΒΗΜΑΤΑ

Κεφάλαιο 1	249
Κεφάλαιο 2	254
Κεφάλαιο 3	259
Κεφάλαιο 4	265

ΣΑΝ ΠΕΤΡΕΣ ΣΤΗ ΘΑΛΑΣΣΑ

Κεφάλαιο 1	273
Κεφάλαιο 2	280
Κεφάλαιο 3	288

ΑΜΜΟΣ ΣΤΑ ΜΑΤΙΑ

Κεφάλαιο 1	303
Κεφάλαιο 2	310
Κεφάλαιο 3	322
Κεφάλαιο 4	331

Η ΚΑΚΟΡΙΖΙΚΗ

Κεφάλαιο 1	339
Κεφάλαιο 2	346
Κεφάλαιο 3	354
Κεφάλαιο 4	372

ΟΤΑΝ ΠΑΡ' ΕΛΠΙΔΑ ΜΕ ΠΙΑΝΕΙ ΝΟΣΤΑΛΓΙΑ, τότε ξαναβλέπω τον πατέρα μου εκείνο το βράδυ του Μαΐου, μερικά χρόνια πριν. Το στρογγυλό του πρόσωπο, ηλιοκαμένο, άτονο και θλιμμένο. Αραιό μουστάκι στο χρώμα του καπνού, στόμα που με τον καιρό είχε λεπτύνει σαν λεπίδα μαχαιριού κι ένα ναυτικό καπέλο στο κεφάλι. Σκυφτός στη βάρκα του πάνω απ' το μπαλαούρο της πλήρης τακτοποιούσε τα δίχτυα για να πάρει τον δρόμο της θάλασσας. Ήταν αμίλητος. Πού και πού έστρεφε το κεφάλι για να με κοιτάξει. Το μικρό του στόμα είχε καμπυλώσει σ' εκείνη την έκφραση της παραίτησης και συνάμα της επίγνωσης που σημαδεύει καμιά φορά τα χείλη των ανθρώπων μιας κάποιας ηλικίας. Δεν ήταν φλύαρος τύπος. Έριχνε το φαρμάκι του κι ύστερα το κατάπινε. Η βάρκα μύριζε ακόμη φρέσκο βερνίκι και το όνομά της, μπογιατισμένο μ' ένα όμορφο φωτεινό μπλε χρώμα, κέντριζε ακόμα περισσότερο το βλέμμα. Τη βάρκα την έλεγαν Τσάο Τσάρλι*, όπως την ταινία με τον Τόνυ

* Πρόκειται για την ταινία *Goodbye Charlie* του Βιντσέντε Μιννέλλι, η οποία στα ελληνικά έγινε γνωστή με τον τίτλο «Μερικοί το προτιμούν... ντούμπλεξ». [Σ.τ.Μ.]

Κέρτις· έμοιαζε πολύ στον Αμερικανό ηθοποιό, έτσι έλεγαν όλοι για τον πατέρα μου. Είχαν περάσει λίγες μέρες από τη γιορτή του Σαν Νικόλα και όλα τα σκάφη που είχαν αράξει στο λιμάνι ήταν ακόμη στολισμένα με ροζέτες, με μπλε και κόκκινες γιρλάντες και χάρτινα μπαλόνια που διακοσμούσαν την πλώρη, μαζί με τα εικονίσματα του αγίου. Τον κοίταζα αμίλητη. Με βλέμμα απογοητευμένο. Το ένα του χέρι άρπαζε και ξεμπέρδευε με σχολαστικές κινήσεις τα δίχτυα, το άλλο κρατούσε ένα τσιγάρο. Η στάχτη του έπεφτε απ' την καύτρα, στροβιλιζόταν και ανασηκωνόταν ξανά και ξανά στο θαλασσινό αέρι κι ύστερα έπεφτε στα πόδια του. Δεν άκουγα πια το μουρμουρητό των γυναικών που κάθονταν η μια δίπλα στην άλλη στον μόλο κι έτρωγαν λούπινα, ούτε και τα ξεφωνητά του χταποδά που πουλούσε χταπόδια και μπίρες με το τρίκυκλό του. Έβλεπα μονάχα τις ζάρες των χεριών του, την παγερή έκφραση των ανοιχτόχρωμων ματιών του κι ένιωθα το βάρος όλων αυτών που αισθανόμουν για εκείνον. Γιατί μπορεί να μισείς και να ξεχνάς εκατό φορές κάποιον σαν τον Αντόνιο Ντε Σάντις, όμως στο τέλος τον βρίσκεις πάντα μέσα σου.

Εν είδει προλόγου

ΤΗ ΜΕΡΑ ΠΟΥ Η ΓΙΑΓΙΑ ANTONIETTA μού κόλλησε το παρατσούκλι Καχορίζικη δε θα την ξεχάσω ποτέ. Έβρεχε καταρρακτωδώς, ραγδαία. Ήταν από εκείνες τις βροχές που σπανίως βλέπεις μέσα στη χρονιά. Κι όταν τύχουν, ακούς τον άνεμο της θάλασσας να ταρακουνά τα πάντα με το ουρλιαχτό του και να σου παγώνει το αίμα. Ο παραλιακός δρόμος ήταν μια ατελείωτη λίμνη. Γύρω από την Τόρρε Κουέττα τα ερημωμένα χωράφια και η γυμνή βλάστηση ήταν ρημαγμένα, τσακισμένα, έμοιαζαν ισοπεδωμένα από τα ορμητικά νερά. Ήταν Απρίλιος. Η πιο βροχερή άνοιξη των τελευταίων τριάντα χρόνων, έτσι έλεγαν μετά από μερικές μέρες οι γέροντες της γειτονιάς μου.

Παρά τις συμβουλές της μαμάς και της γιαγιάς, που ήξεραν να ερμηνεύουν τη φωνή του ανέμου, εγώ επέμενα να βγω απ' το σπίτι.

«Όταν η θάλασσα ακούγεται σαν δαίμονας, η γη ξεσηκώνεται» μου είχε πει η γιαγιά Αντονιέττα καθώς έβγαινα απ' την πόρτα του σπιτιού με παντελώς αδιάφορο ύφος. Τις κοίταξα και τις δύο, μητέρα και κόρη. Η

μια έτριβε το πεκορίνο στον τρίφτη, όπως κάθε μέρα πριν από το μεσημεριανό γεύμα, η άλλη έκοβε το ψωμί. Αρχέστηκα απλώς να ανασηκώσω τους ώμους μου και βγήκα έξω, παρακούοντας κάθε τους υπόδειξη. Ήθελα να δω από κοντά τη φουρτουνιασμένη θάλασσα, μα πάνω απ' όλα να καταλάβω αν με τρόμαζε.

Διέσχισα τροχάδην το λιθόστρωτο μουράγιο με τις μεγάλες λευκές πλάκες, χαιρετώντας μερικές γειτόνισσες που στέκονταν στο κατώφλι τους και ατένιζαν τον ουρανό σαν τους πάλαι ποτέ οιωνοσκόπους. Ένιωθα τον άνεμο στα μαλλιά μου, στο πρόσωπό μου, οι ριπές του με χαστούκιζαν, όμως δεν είχα καμία πρόθεση να γυρίσω πίσω. Με δυο πήδους κατέβηκα τα πλακόστρωτα σκαλοπάτια που οδηγούσαν στον παραλιακό δρόμο. Πέρασα εν τάχει δίπλα απ' το θέατρο Μαργκερίτα κι ύστερα απ' τον μόλο και στους κυματοθραύστες. Ήθελα να δω τη θάλασσα σε όλο της το αγέρωχο μεγαλείο.

Όταν έφτασα στην ακτή δίπλα στην Τόρρε Κουέττα, ένιωσα για μια στιγμή μια εσωτερική φωνούλα που μου ψιθύριζε να γυρίσω σπίτι. Ξαναείδα το πρόσωπο της μητέρας μου που μου έλεγε να μη βγω έξω. Τα μάτια της που με συμβούλευαν γλυκά και το κεφάλι της που κουνιόταν δεξιά αριστερά, προτού ολοκληρώσει την κουβέντα της με τη συνηθισμένη της επωδó: «Αγύριστο κεφάλι σαν τον πατέρα σου». Και ξαναείδα τη γιαγιά μου, που παρά τις αυστηρές της επιπλήξεις, με τις οποίες ήλπιζε να με συνετίσει, ήταν μειλίχια σαν την κόρη της. Γλυκιά και στην όψη. Κοντή, με μεγάλο πλαδαρό στήθος που της έφτανε ως την κοιλιά.

Κούνησα το κεφάλι μου· δεν ήθελα να με μεταπεί-

σουν οι εικόνες τους. Κρατώντας σφιχτά το φουστάνι μου, που μου έφτανε ως τις γάμπες και –ποιος ξέρει;– ίσως γινόταν το έσχατο μέσο της σωτηρίας μου, πλησίασα τα βράχια. Τα γιγάντια κύματα άφριζαν, έσκαγαν πάνω στα βράχια, στην ακτή, κι ύστερα διαλύονταν σε υγρά θραύσματα. Ο ορίζοντας ήταν αχνός, είχε γίνει ένα με τη θάλασσα που τώρα έμοιαζε με μια τεράστια κηλίδα μελάνης. Εκστασιασμένη από αυτό το μεγαλειώδες θέαμα, δεν πρόσεξα καν πόσο απειλητικός είχε γίνει ο ουρανός, τόσο απειλητικός που έμοιαζε να 'χει νυχτώσει κι ας ήταν μεσημέρι. Όταν ξέσπασε η βροχή, δεν προλάβαινα πια να γυρίσω σπίτι. Μέσα σε δευτερόλεπτα τα σπίτια της παλιάς πόλης του Μπάρι φάνταζαν θολά, τυλιγμένα από τον σκοτεινό ουρανό. Ο δυνατός άνεμος σάρωνε την επιφάνεια της θάλασσας και κάτι σαν ομίχλη πεταγόταν από μέσα της, που ύστερα σκόρπιζε σε χιλιάδες λευκές σταγόνες.

«Τι κάνω τώρα;» αναρωτήθηκα ξανά και ξανά κοιτάζοντας ολόγυρα.

Πίσω μου ορθωνόταν το ερείπιο της Τόρρε Κουέττα, ένας εγκαταλελειμμένος πύργος που στη διάρκεια του πολέμου τον χρησιμοποιούσαν οι στρατιώτες για να εντοπίζουν τους εχθρούς που έρχονταν από τη θάλασσα. Οι τοίχοι ήταν γκριζωποί και η βλάστηση τριγύρω αραιή και άψυχη. Πλησίασα την πόρτα της εισόδου, κλεισμένη μ' ένα σκουριασμένο σύρμα, ενώ οι σταγόνες έπεφταν στο κεφάλι μου σαν μολυβένιες σφαίρες. Δεν είχα επιλογή. Εκεί μέσα θα ήμουν ασφαλής.

Άνοιξα την πόρτα που διαμαρτυρήθηκε μ' έναν δυσοίωνα ήχο κι έκανα ένα βήμα μπροστά για να μπω.

Βρέθηκα στη μέση ενός κυκλικού δωματίου με δύο ανοιχτά παράθυρα που έβλεπαν στην ακτή. Στο πάτωμα υπήρχε ένα παλιό στρώμα και λίγο πιο κει μια εμαγιέ σκάφη με μπλε χείλος, σπασμένη εδώ κι εκεί. Εκείνη την εποχή ήμουν μόνο εννέα ετών και δεν μπορούσα να ξέρω ότι εκεί μέσα στην Τόρρε Κουέττα οι πόρνες ψυχαγωγούσαν τους πελάτες τους.

Κάθισα με την ελπίδα ότι ο ιδιοκτήτης του στρώματος θ' αργούσε να επιστρέψει. Ανασήκωνα τους ώμους γιατί, έτσι όπως ήμουν μουσκεμένη από την κορυφή ως τα νύχια, αναριγούσα σύγκορμη. Κοιτούσα τα πόδια μου μέσα στα ξύλινα τσόκαρά μου. Τα νύχια μου ήταν μαυρισμένα από τη λάσπη, το δέρμα μου, λαμπερό από τη βροχή, έμοιαζε ακόμα πιο μελαψό. Η καρδιά μου σφυροκοπούσε δυνατά, φοβόμουν, αλλά δεν είχα σκοπό να το παραδεχτώ όταν θα επέστρεφα σπίτι.

Όταν πια γύρισα, είχα χάσει την αίσθηση της ώρας. Ο ουρανός ήταν και πάλι καθαρός, ο άνεμος είχε κοπάσει. Από τη θάλασσα ερχόταν μια έντονη οσμή σαπισμένων φυκιών, όμως φτάνοντας στο μουράγιο αυτή η δυσωδία της σήψης έδωσε τη θέση της στη μυρωδιά σάλτσας με βασιλικό και ψητού κρέατος. Μακριά στον ορίζοντα όλο και κάποιο ξέφτι σύννεφου φαινόταν που έμοιαζε με αιωρούμενο πούπουλο. Η χαρά μου που είχα αντιμετώπισει με θάρρος την περιπέτεια της Τόρρε Κουέττα πολύ σύντομα μετουσιώθηκε σε φόβο για την αντίδραση του πατέρα μου. Τι θα έλεγε γι' αυτή την αποκοτιά μου; Πόσο θα μου φώναζε αυτή τη φορά; Η εικόνα των ανοιχτόχρωμων ματιών του που φλέγονταν από οργή και των δοντιών του που έτριζαν και παραμόρφωναν το όμορφο

πρόσωπό του με τρόμαζαν περισσότερο κι από την καταιγίδα που μόλις είχε περάσει.

Ξαφνικά ένιωσα τα πόδια μου βαριά, με δυσκολία μπορούσα να περπατήσω. Ακόμη και το κεφάλι μου είχε γίνει ένα αβάσταχτο φορτίο για το λεπτοκαμωμένο, κοριτσίστικο κορμί μου, σαν αυγό που κρεμόταν από ένα λεπτό κλαδάκι.

Η Αντζελίνα, η γειτόνισσα που τίναζε το τραπεζομάντιλο στον δρόμο, με χαιρέτησε από το παράθυρο.

«Μαρί, Μαρί; Τι έπαθες; Στη θάλασσα έπεσες;» με ρώτησε ανήσυχη. Της έγνευσα όχι με το κεφάλι, δεν είχα διάθεση να της απαντήσω. Λίγο πιο κει, όρθιες στο κατώφλι του σπιτιού μας, με περίμεναν η μαμά και η γιαγιά. Η πρώτη, χλωμή και στραπατσαρισμένη, σαν μουλιασμένο κουρελόπανο. Η δεύτερη, διπλωμένη στα δύο, έστω κι έτσι κοντοπίθαρη που ήταν, δεν ήξερε τι να πει γι' αυτό το μεγάλο αγκάθι που της είχα μπήξει στην καρδιά από τότε που ήμουν βυζανιάρικο ακόμα. Δεν περίμενε ποτέ ότι θα έκανε μια τόσο ανυπάκουη κι αντίθεση εγγονή.

Κι όμως άλεθε η γλώσσα της, γιατί όταν ήθελε μιλούσε ακατάσχετα για τα χίλια δυο πράγματα που έκανε κάθε μέρα αλλά και γι' αυτά που θα έκανε την επομένη. Για τον παππού, Θεός χωρέσ' τον, που την είχε παντρευτεί παρθένα κι άβγαλτη και την είδε να γίνεται μια γυναίκα με πείσμα, ικανή να κουμαντάρει το σπίτι της.

Τώρα, μπροστά στην πόρτα, έμοιαζε με την Παναγία την Τεθλιμμένη και περίμενε ένα μόνο νεύμα της κόρης της για ν' αρχίσει να μιλάει. Ένα νεύμα που δεν ήρθε ποτέ, γιατί η μαμά ήξερε ότι οποιαδήποτε κουβέντα θα

πυροδοτούσε την οργή του πατέρα μου σαν ξύλο στη φωτιά.

Όταν τις πλησίασα, είχα ξεκάθαρα την αίσθηση ότι η καρδιά μου χτυπούσε δυνατά σαν ταμπούρλο και ότι ακόμα κι εκείνες μπορούσαν να την ακούσουν. Ακριβώς γι' αυτό παρίσταναν την αδιάφορη. Ντρεπόμουν με τα χάλια μου, με το τουλάχιστον δύο νούμερα μεγαλύτερο φόρεμά μου –έτσι μου τα έραβε η μαμά μου, για να μου κρατάνε καιρό– κολλημένο ακόμα κατάσαρκα και τα πόδια μου που πλατάγιζαν στα βρεγμένα μου τσόκαρα. Με πονούσε η κοιλιά μου και μια αίσθηση ναυτίας και ιλίγγου βάραινε κάθε μου βήμα, θάμπωνε την όρασή μου. Ένα βουητό από καμιά εκατοστή μέλισσες αντηχούσε στο κεφάλι μου.

Κοντοστάθηκα μόνο και μόνο για να τις κοιτάξω, πρώτα τη μαμά κι ύστερα τη γιαγιά.

Η μητέρα μου δεν είπε κουβέντα, ένωθε την καρδιά της μαύρη και το στόμα της φαρμάκι, μα δεν έβγαλε άχνα.

Η γιαγιά Αντονιέττα έσκυψε προς το μέρος μου λες και ήθελε να με χαστουκίσει, αλλά το κοντόχοντρο χέρι της έμεινε να αιωρείται.

Τότε ήταν, όπως μου εξήγησε στη συνέχεια, που πρόσεξε το παράξενο φως στα κατάμαυρα σαν πίσσα μάτια μου.

«Εσένα δεν παγώνει ποτέ το αίμα σου. Είσαι πάντα ψυχραιμη σαν τις σαύρες» βάλθηκε να λέει. Μιλούσε με φωνή ψιθυριστή, σαν να έκρωζε. «Η μάλλον δεν έχεις αίμα μέσα σου, σαν τα χταπόδια. Είσαι μια καχορίζικη, να τι είσαι, μια καχορίζικη» ένωσε χρέος της να το προφέρει δύο φορές, τη δεύτερη σαν να απευθυνόταν περισσότερο στον εαυτό της.

Η μαμά έγνεφε καταφατικά, θαρρείς και εκείνη είχε την ίδια άποψη, μόνο που της έλειπε το σθένος να την αρθρώσει με δυνατή φωνή.

«Κακορίζικη» αρκέστηκε να φελλίσει, όταν αποφάσισα να περάσω κάτω από το άνοιγμα που είχαν αφήσει τα χέρια τους.

Νόμιζα ότι θα έσπαγε η καρδιά μου. Ήταν σάμπως να χτυπούσε σ' ένα σωρό σημεία, ταυτόχρονα. Είχα την αίσθηση πως ακόμη και η κουζίνα είχε αλλάξει, ότι συρρικνωνόταν μπροστά στα μάτια μου, έτοιμη να με συνθλίψει ολάκερη. Ο μπαμπάς και τα δυο μου αδέρφια, ο Τζουζέππε και ο Βιντσέντζο, έτρωγαν μακαρόνια με φασολάκια, πασπαλισμένα με μπόλικο πεκορίνο. Μόνο ο Τζουζέππε στράφηκε προς το μέρος μου: «Οχ» είπε «γύρισες».

Ακόμη και τώρα πιστεύω ότι ο Τζουζέππε ήταν πάντα ο καλύτερος απ' όλους μας. Τότε ήταν δεκάξι χρόνων και ενηλικιώθηκε ξαφνικά, σαν εκείνα τα παιδιά στα παραμύθια που μεγαλώνουν μέσα σε μια νύχτα.

Την ίδια στιγμή ο μπαμπάς γύρισε και με κοίταξε. Με μάτια σαν κεφάλι καρφίτσας και χείλη ζαρωμένα. Κοντοστάθηκα στη μέση του δωματίου. Ο Βιντσέντζο κοκάλωσε κι εκείνος, το στόμα του σταμάτησε να μασουλάει. Πολύ πιθανόν να είχε σταματήσει ακόμη κι ο χρόνος. Η σάλτσα της Αντζελίνα της γειτόνισσας δεν τσιτσίριζε πια στο τσουκάλι, τα πουλιά δεν τιτίβιζαν πια. Ο κόσμος όλος βρισκόταν σε αναμονή.

Τώρα θα εκραγεί, τώρα θα εκραγεί, εξακολουθούσα να επαναλαμβάνω από μέσα μου.

Δε σηκώθηκε από την καρέκλα του, αρκέστηκε απλώς

να τη μετακινήσει κάπως. Με το ένα χέρι στον μηρό του ενώ με το άλλο έπιανε ένα ποτήρι πριμιτίβο, πυκνό πυκνό που κολλούσε πάνω στο θαμπό γυαλί. Το σήκωσε σαν να ήθελε να κάνει πρόποση. Έκλεισα τα μάτια και πήρα μια βαθιά ανάσα.

Πού θα πάει, θα περάσει κι αυτό, έλεγα για να πάρω κουράγιο.

«Στην Καχορίζικη» αναφώνησε ο μπαμπάς σηκώνοντας το κρασί του κι ύστερα κοίταξε τους γιους του και περίμενε να κάνουν το ίδιο.

Όταν ξανάνοιξα τα μάτια, με κοιτούσαν και οι τρεις, ο Βιντσέντζο με το μοχθηρό χαμόγελο του διπρόσωπου πλάσματος που ήταν και ο Τζουζέππε με το ειλικρινές χαμόγελο που έκανε όλα τα κορίτσια της γειτονιάς να τον ερωτεύονται.

Ο πατέρας μου με κοιτούσε κι αυτός. Γελούσε κι εκείνη τη στιγμή το γέλιο του είχε για μένα την αθώα γεύση ενός θαύματος.

Ο μικρός κόσμος

ΜΕ ΛΕΝΕ ΜΑΡΙΑ. Μαρία Ντε Σάντις. Γεννήθηκα μικρή και μαυριδερή, σαν γινωμένο δαμάσκηνο. Όσο μεγάλωνα, τα άγρια χαρακτηριστικά μου γίνονταν πιο έντονα και με το πέρασμα του χρόνου μου επέτρεπαν, καλώς ή κακώς, να ξεχωρίζω από τα υπόλοιπα κορίτσια της γειτονιάς. Ένα μεγάλο στόμα και δύο τσακίρικα μάτια που έλαμπαν σαν κεφαλάκι καρφίτσας. Μακριά χέρια κι άχαρα, που κληρονόμησα από τον παππού μου, και συμπεριφορά στρυφνή και αυθάδικη, που την κληρονόμησα απευθείας από τον Αντόνιο, τον πατέρα μου. Ο πατέρας μου δούλευε ψαράς. Άνθρωπος ψυχρός και τραχύς, άλλοτε απόμακρος με όλους μας, χαμένος στις σκέψεις του με το βλέμμα στυλωμένο στο πιάτο του ή στον τοίχο, κι άλλοτε τόσο βίαιος, θαρρείς και η βία αυτή ήταν ο μοναδικός τρόπος να εκδηλώνει τη δυστυχία της ζωής του. Η βαναυσότητά του είχε τόσο δυνατό αντίκτυπο μέσα μας, σαν το τερέτισμα των τζιτζικιών που μεγεθύνεται στη σιωπή της γειτονιάς τις θερμές ώρες του μεσημεριού. Στην παλιά πόλη του Μπάρι τα καλοκαίρια περνούσαν με βόλτες στα λιθόστρωτα, με

κυνηγητό στα δαιδαλώδη σοκάκια, ανάμεσα στις μυρωδιές από τα απλωμένα σεντόνια και τις μοσχοβολιστές σάλτσες, όπου σιγόβραζαν για ώρες κομματάκια μοσχάριού. Σ' αυτά τα λιθόστρωτα με τις λευκές πλάκες, τις κιάνκε, πέρασα την παιδική και νεανική μου ηλικία. Δε θυμάμαι να σκέφτηκα ποτέ πως εκείνα τα χρόνια ήταν άσχημα ή δυστυχημένα. Γύρω μου υπήρχε παντού ασχήμια ή πόνος. Τα έβρισκα και τα δύο στις συμβουλές κάθε γειτόνισσας: «Μην πλησιάζεις τη θάλασσα όταν είναι φουρτουνιασμένη, γιατί μπορεί να σε καταπιεί», «Τρώγε λαχανικά, αλλιώς θα πάθεις σκορβούτο και θα πεθάνεις» της γιαγιάς Αντονιέττα: «Κάθε βράδυ να κάνεις την προσευχή σου, ειδάλλως θα πας στην κόλαση», «Μη λες ψέματα γιατί θα μείνεις κοντή» της μητέρας μου: «Αν σκέφτεσαι άσχημα πράγματα, ο Χριστός το ξέρει και θα σου κόψει τη γλώσσα πριν αρχίσεις να λες βρομόλογα».

Η ασχήμια όμως βρισκόταν και στα πρόσωπα κάποιων γυναικών της γειτονιάς μου, όπως της Ναννίνα της γειτόνισσας, που όλοι αποκαλούσαν φοράδα επειδή είχε μακρουλό πρόσωπο και μεγάλο στόμα, κάτι το αλογίσιο που σχεδόν την παραμόρφωνε. Δυο ανέκφραστα μάτια που δεν εξέπεμπαν κανένα φως, παγερά και άχρωμα σαν θαμπωμένοι βόλοι. Έμεινε δίπλα μας και το άσχημο, αλογίσιο πρόσωπό της το αντίκριζα μπροστά μου κάθε μέρα όταν έβγαινα από το σπίτι, μιας και περνούσε ώρες ολόκληρες καθισμένη σε μια ψάθινη καρέκλα στο κατώφλι της, αψηφώντας τη ζέστη ή το κρύο. Η ασχήμια βρισκόταν στις κατσαρίδες που περιφέρονταν με τη γυαλιστερή τους λιβρέα στο πάτωμα του υπογείου και ενίοτε

της κουζίνας, στο σκούξιμο των ποντικών που τριγυρνούσαν ανενόχλητοι στις ερειπωμένες ταράτσες. Το χειρότερο όμως ήταν ότι η ασχήμια βρισκόταν και εντός μου, την ένιωθα ραμμένη επάνω μου σαν μια άλλη σάρκα πάνω απ' τη δική μου, την κανονική. Βρισκόταν στα παγερά μάτια του πατέρα μου όταν τον κατέκλυζε η οργή και αλλοίωνε το όμορφο πρόσωπό του. Στα βραδινά του ξεσπάσματα μπροστά απ' τη ζεστή σούπα, σ' εκείνον τον παροξυσμό που τον καταλάμβανε όποτε τον ενοχλούσε κάτι και άρχιζε να μαζεύει τα ψίχουλα από το τραπέζι στοιβάζοντάς τα σε μικροσκοπικούς λοφίσκους, προάγγελο μιας έκρηξης που μπορεί να πετύχαινε στα τυφλά οποιονδήποτε έβρισκε μπροστά του. Ο ωραίος Τόνυ Κέρτις μεταμορφωνόταν τότε σε δαίμονα και το μόνο που του έλειπε ήταν να φτύνει φωτιές απ' το στόμα.

Η οργή του όμως δύσκολα ξεσπούσε επάνω μου. Ο μασκαρεμένος σε σταρ του σινεμά δαίμονας απεκδυόταν κάθε ψήγμα ασχήμιας μπροστά μου. Το βράδυ, μετά το φαγητό, καθισμένος στην κεφαλή του τραπεζιού, μου έπιανε το χέρι και το κρατούσε σφιχτά για μερικά λεπτά. Δίχως να λέει κουβέντα, δίχως να με κοιτάζει στα μάτια, με μια βουβή πραότητα που τη σιγοντάριζα παρότι ήμουν επιφυλακτική, σχεδόν φοβισμένη. Ίσως να τον αγαπούσα εκείνες τις στιγμές. Ή μπορεί να τον απεχθανόμουν ακόμα περισσότερο, γιατί παρενέβαινε ανάμεσα σ' εμένα και το μίσος, γινόταν ένα με τη μοχθηρή μου φύση σαν τη μούργα στο αγουρέλαιο. Η γιαγιά μου τα είχε καταλάβει όλα. Ήμουν μια κακορίζικη. Μόνο που αυτό δε με ενοχλούσε γιατί όλοι στη γειτονιά μου είχαν ένα παρατσούκλι, κληρονομιά από γενιά σε γενιά. Όποιος

πάλι δεν είχε δεν καμάρωνε καθόλου, γιατί στα μάτια των άλλων αυτό μπορεί να σήμαινε ότι τα μέλη της οικογένειάς του δεν είχαν ξεχωρίσει ούτε για κάτι καλό ούτε για κάτι κακό και, όπως έλεγε ο πατέρας μου, καλύτερα να σ' έχουν του πεταματού παρά να μη σε ξέρουν καθόλου.

Ο χέστης, το αργοκίνητο καράβι, ο ηλίθιος, ο λουφασδόρος, ο γυναικωτός. Αυτά και άλλα πολλά ήταν τα παρτσούκλια που έδιναν σε όποιον δεν είχε καταφέρει τίποτα στη ζωή του. Στην οικογένειά μου ο πατέρας μου ήταν γνωστός ως Τόνυ Κέρτις και πολύ το χαιρόταν. Η οικογένεια της μαμάς μου, από την άλλη, ήταν γνωστή σε όλους με το παρωνύμιο Τηγανίτες, γιατί η προγιαγιά μου, καταπληκτική νοικοκυρά και εξαιρετική μαγειρίσσα, συμπλήρωνε τον μισθό του άντρα της πουλώντας τηγανίτες από το παράθυρο της κουζίνας της. Από τότε αποκαλούσαν έτσι και τη γιαγιά Αντονιέττα και τη μάνα μου, αλλά και τα αδέρφια της που είχαν μεταναστεύσει στη Βενεζουέλα.

Στον δρόμο μας έμεναν επίσης ο Σπιθαμής, οι Σκατοεκκλησιάδες και οι Φαρμακόγλωσσοι. Ο Σπιθαμής ήταν ένα μικροκαμωμένο και ήσυχο ανθρωπάκι, με αραιά μαλλιά μονίμως λιγδιασμένα και χωρίστρα στη μέση. Στην οικογένειά του ήταν όλοι τους μικροκαμωμένοι, και ο πατέρας του και ο παππούς του και τα αδέρφια του. Η γυναίκα του ονόματι Τσεζίρα, με καταγωγή από τη Ρώμη, ήταν μια τροφαντή αρχοντογυναίκα που καταριόταν τον άντρα της νυχθημερόν. Οι υπόλοιποι άντρες της γειτονιάς λυπόταν τον Σπιθαμή. Ο μπαμπάς έλεγε πάντα ότι, αν ήταν στη θέση του, θα την

είχε πνίξει αυτή τη σατράπισσα και θα 'χε και δίκιο από πάνω. Αυτό το λιπόσαρκο ανθρωπάκι όμως κατάπινε βουβά τον εξάφαλμο της γυναίκας του. Τον έβλεπες πάντα στο παράθυρο να ατενίζει τον δρόμο με ξεψυχισμένο βλέμμα και πρόσωπο μαραμμένο που έμοιαζε κιόλας σαν γέρο.

Κι έπειτα ήταν οι Σκατοεκκλησιάδες. Το αντρόγυνο, οι τρεις γιοι και οι τρεις κόρες τους. Το σπίτι τους ήταν κοντά στην εκκλησία του Μπουονκονσίλιο, πίσω ακριβώς από τις αρχαίες κολόνες που εντελώς ανερυθρίαστα μαγάριζαν τα παιδιά με τα κάτουρα και τις φτυσιές τους. Οι Σκατοεκκλησιάδες εργάζονταν ασταμάτητα για να θρέψουν την πολυμελή τους οικογένεια. Τα παιδιά έμοιαζαν σαν να είχαν βγει από το ίδιο καλούπι: μαύρα μαλλιά ανακατωμένα και γαλάζια μάτια σαν του πατέρα τους, που ήταν ψαράς σαν τον δικό μου. Όλοι οι πρόγονοί τους ήταν ψαράδες και από καμάρι και μόνο ο Πινούτσο ο Σκατοεκκλησιάς είχε κρατήσει την παλιά οικογενειακή τους βάρκα και τη φυλούσε πάνω στα χαλίκια, κάτω από το πλυσταριό. Τα παιδιά του χοροπηδούσαν πάνω κάτω στη βάρκα όλη μέρα, αλλά όταν τους καλούσε η φύση κι ένιωθαν την ανάγκη να ξελαφρώσουν, τα έκαναν ακριβώς πίσω από την εκκλησία.

Οι Φαρμακόγλωσσοι ήταν η οικογένεια της Μανταλένα. Το παρατσούκλι αυτό το είχε πρωτοπάρει η γιαγιά της, από το σόι του πατέρα της, η οποία ήταν η μάγισσα της παλιάς πόλης του Μπάρι και ζούσε σ' ένα αλλόκοτο, σκοτεινό σπίτι. Όταν ήμουν μικρή και με πονούσε η κοιλιά μου, η μητέρα μου με πήγαινε στη Μανταλένα τη μάγισσα που, όπως έλεγαν, ήξερε πώς να

«σκοτώνει τα σκουλήκια». Σχεδίαζε με τα ακροδάχτυλά της πολλούς μικρούς σταυρούς πάνω στην κοιλιά μου και συγχρόνως απήγγειλε στίχους σε μια γλώσσα που δεν ήταν ούτε διάλεκτος ούτε ιταλικά. Δεν ξέρω αν ήταν μάγισσα ή κομπογιαννίτισσα, γεγονός είναι πάντως ότι ο πονόκοιλος εξαφανιζόταν έτσι ακριβώς όπως είχε εμφανιστεί. Όλοι στη γειτονιά τη θαύμαζαν και τη φοβούνταν. Όποιος είχε τύχει να τη δει εκτός δουλειάς έλεγε ότι είχε μακριά ασημένια μαλλιά που της έφταναν ως τα πόδια και τα χτένιζε με μεγάλη φροντίδα κάθε βράδυ. Το πρωί όμως τα μάζευε σ' έναν σφιχτό κότσο που τον συγκρατούσε με μεγάλες ασημένιες φουρκέτες. Έλεγαν μάλιστα ότι ξεστόμιζε κάτι φοβερές κατάρες με τη φαρμακερή της γλώσσα και ότι για το καλό όλων δεν έπρεπε να την εκνευρίζουν. Έτσι λοιπόν έγινε γνωστή ως Φαρμακόγλωσσα. Η εγγονή της, η Μανταλένα, ήταν το πιο όμορφο κορίτσι της τάξης μου. Δεν υπήρχε πιο ταιριαστό όνομα γι' αυτό το κοριτσάκι με τις μαύρες αφράτες μπούκλες που της έφταναν ως τους γλουτούς, και με πρόσωπο σαν της Παναγίας. Όλα τα αγόρια του σχολείου φέρονταν αδέξια και ανόητα όταν την αντίκριζαν. Μπέρδευαν τη γλώσσα τους και κροτάλιζαν τα δάχτυλά τους. Τότε ήταν που ανακάλυψα πώς η ομορφιά μπορεί να επηρεάσει τους ανθρώπους.

Εκείνη την εποχή εγώ και η Μανταλένα κάναμε παρέα. Επειδή μέναμε στην ίδια οδό, συναντιόμασταν συχνά στον δρόμο για το σχολείο. Ήξερα ότι είχε ερωτευτεί τον αδερφό μου τον Τζουζέππε, όμως εκείνος ούτε καν που καταδεχόταν να την κοιτάξει, επειδή ήταν επτά χρόνια μεγαλύτερός της και είχε μάτια μόνο για τα κορίτσια

που είχαν γίνει πια γυναίκες. Εμείς το μόνο που είχαμε ήταν δύο ροδαλά κουμπιά που προεξείχαν αυθάδικα στο ύφασμα της μπλούζας μας και κάτι αδύνατα και μακριά πόδια γαζέλας. Τα δικά μου, είναι η αλήθεια, δεν ήταν καν μακριά, γιατί άργησα να ψηλώσω. Για ένα μεγάλο διάστημα της ζωής μου ήμουν κοντή και μαυριδερή. Όταν ήμουν μικρή, ένιωθα άσχημη και η αίσθηση αυτή φούντωνε ακόμα περισσότερο όποτε βρισκόμουν κοντά στη Μανταλένα. Γι' αυτό την απεχθανόμουν. Η ζήλια μου ήταν που μ' έκανε να τη μισώ, μιας και στο σχολείο όλοι κοιτούσαν εκείνη και κανείς εμένα. Πάσχιζα να μη δίνω σημασία. Άλλωστε εγώ δε θα ήξερα τι να τους κάνω όλους αυτούς τους θαυμαστές που μπορεί να εμφανίζονταν από το πουθενά μπροστά μου ή εκείνα τα ανόητα αγόρια που, κατακρεουργώντας την ιταλική γλώσσα, προσπαθούσαν να εντυπωσιάσουν με μερικές ρομαντικές ατάκες. Κι όμως όλα αυτά με θύμωναν. Η Μανταλένα είχε ήδη αυτή τη λίγο συνεσταλμένη, λίγο επιπόλαια συμπεριφορά των γυναικών που είναι γραφτό τους να καίνε καρδιές στη ζωή τους. Άλλοτε έδινε την εντύπωση ότι τα καστανά υγρά μάτια του Ρόκκο του Σκατοεκκλησιά την έκαναν να ονειρεύεται κι άλλοτε ότι η παρουσία του και μόνο την ενοχλούσε. Τη μια μέρα νόμιζες ότι έλιωνε για τον δάσκαλο, τον κύριο Κατζάνο –τον οποίο όλοι στο σχολείο, μαθητές, συνάδελφοι, ακόμα και η διευθύντρια του σχολείου, αντιμετώπιζαν με απόλυτο σεβασμό– και την επόμενη μέρα τον έβριζε πίσω απ' το θρανίο της, με την ίδια φαρμακερή γλώσσα χάρη στην οποία η γιαγιά της είχε γίνει αυτή η μάγισσα που ήταν. Όλοι ξέραμε ότι ο κύριος Κατζάνο ήταν εξαιρετικά

ευνοϊκός απέναντί της. Η ομορφιά της Μανταλένα είχε καταφέρει να εμφυσήσει τον σεβασμό ακόμα και σ' έναν αυστηρό και ψυχρό άνθρωπο σαν του λόγου του. Ή μπορεί να ήταν ευνοϊκά διακείμενος απέναντί της επειδή φοβόταν μην τυχόν παρεξηγηθεί η γιαγιά της η μάγισσα. Η Μανταλένα το εκμεταλλευόταν αυτό κι έκανε τα μαθήματά της όποτε και αν ήθελε, και όταν ένιωθε πως δεν ήταν διαβασμένη, επιστράτευε τα κροκοδείλια δάκρυά της που μαλάκωναν ακόμα και την άτεγκτη καρδιά του δασκάλου μας. Ότι τη μια μέρα την έκανε να καρδιοχτυπά την επομένη την έκανε να βάζει τα γέλια. Η Μανταλένα είχε αποκτήσει αυτή την αρετή των ανθρώπων δίχως πάθη, μαζί με μια κοφτερή αίσθηση του χιούμορ που κατακτούσε τους πάντες και τους καθιστούσε ανήμπορους μπροστά της. Μόνο για τον Τζουζέππε φαινόταν να λιώνει πάντα, ίσως επειδή ήταν ο μοναδικός που δεν καταδεχόταν καν να την κοιτάξει.

Θυμάμαι ότι την πρώτη μέρα στο σχολείο, στην πρώτη δημοτικού, ο κύριος Κατζάνο μάς πέρασε όλους από κόσκινο, καρφώνοντας τα μικρά σαν κουμπότρουπες μάτια του στο πρόσωπο του καθενός μας. Έμοιαζε λες και γνώριζε απέξω κι ανακατωτά κάθε μας μυστικό, και όχι μόνο όσα κρύβαμε μέχρι εκείνη τη στιγμή, αλλά και τα άλλα, τα μελλοντικά μας μυστικά. Ήταν ένας ψηλόλιγνος άντρας, με μακριά κοκαλιάρικα δάχτυλα πιανίστα. Όλες οι γραμμές του σώματός του ήταν κάθετες, με ανοδική φορά, από τα πόδια μέχρι τα χαρακτηριστικά του προσώπου του, γωνιώδη και αυστηρά: ίσια μύτη, φρύδια που σχημάτιζαν ένα μεγάλο τόξο, το οποίο έκλινε προς τα πάνω και όχι προς τα κάτω. Και τέλος, ένα ψη-

λό και λείο μέτωπο. Όλη αυτή η έκρηξη της κατακόρυφης διάταξης των χαρακτηριστικών του ήταν διαρθρωμένη με απόλυτη αρμονία, με μοναδική εξαίρεση μια ελαφρά καμπούρα που είχε αρχίσει να σχηματίζεται πίσω από τον αυχένα του, επακόλουθο μάλλον των ατελείωτων ωρών που περνούσε διαβάζοντας. Είχε πάθος με την κλασική λογοτεχνία, ένα πάθος που ξεδίπλωνε όποτε του δινόταν η ευκαιρία, απαγγέλλοντας στίχους του Κάτουλλου και του Οράτιου. Στη γειτονιά όλοι φέρονταν με μεγάλο σεβασμό στον δάσκαλο.

Όταν ήρθε η σειρά μου να με κοιτάξει με τα μικρά σκοτεινά του μάτια, για πρώτη φορά στη ζωή μου ένιωσα έναν τέτοιο φόβο που μόνο το βλέμμα του πατέρα μου μου προκαλούσε.

«Κι εσύ, πιτσιρίκα, ποια είσαι;» με ρώτησε μυρίζοντας τον αέρα πάνω από τα μαλλιά μου κι ύστερα ύψωσε τα μάτια του στον ουρανό, πέταξε ένα από τα μαργαριτάρια της σοφίας του στα λατινικά και κατόπιν είπε ξερά και με τέτοιο τρόπο ώστε να τον καταλάβουν όλοι: «Δε βρέθηκε ακόμα ο άνθρωπος που θα με ξεγελάσει εμένα, κατάλαβες, μικρό ζιζάνιο;» Κοφτερά λόγια, πονηρά, που δε θα τα ξεχνούσα ποτέ. Έπειτα στράφηκε προς το πιο ψηλό και πιο εύσωμο παιδί της τάξης, τον Μικέλε Στρατσιότα. «Εσύ» τον έδειξε με το κοκαλιάρικο δάχτυλό του «έλα δω» του είπε σε διάλεκτο, γιατί ο κύριος Κατζάνο είχε ταλέντο στο να ενορχηστρώνει τις λέξεις, να μπερδεύει τα λατινικά και τη διάλεκτο με άνεση και μάλιστα σε τέτοιο βαθμό, ώστε οι κατάρες που ακούγονταν από το εξευγενισμένο του στόμα έμοιαζαν με πραγματικά λογοτεχνικά θαύματα.

Ο Μικέλε Στρατσιότα κούνησε συγκαταβατικά το κεφάλι ξανά και ξανά, κοιτάζοντας κάτω, και ήρθε να καθίσει δίπλα μου, στο πρώτο θρανίο. Με κοίταξε και μου συστήθηκε χαμογελαστός: «Γεια, στο σπίτι όλοι με φωνάζουν Λίνο, Λινούτσο ή Κελίνο αλλά, άμα θες, μπορείς να με λες Μικέλε». Εγώ συμφώνησα κουνώντας το κεφάλι μου, επειδή ο όγκος του με φόβιζε κάπως. Αρχικά μου φάνηκε ένα συνεσταλμένο και ευγενικό παιδί. Τίποτα παραπάνω. Εκείνη την εποχή αντιπαθούσα στ' αλήθεια τους ευτραφείς ανθρώπους, οπότε ήξερα ήδη ότι θα φρόντιζα να αποφεύγω τον διπλανό μου, όπως αποφεύγουμε ένα ενοχλητικό έντομο.

Ένα πρωί όμως, μετά από μερικές εβδομάδες, το στρουμπουλό αγόρι, που πλέον όλοι στην τάξη μου είχαν βάλει στο στόχαστρο περιλουζοντάς τον με διάφορα απαίσια κοσμητικά επίθετα, απέδειξε ποιος ήταν στην πραγματικότητα. Και παρόλο που δεν τον ήξερα καλά ακόμη, ένιωθα κάπως συγκεχυμένα ότι με κάποιον τρόπο που δεν μπορούσα ακόμη να φανταστώ, τα πεπρωμένα μας θα διασταυρώνονταν. Ο δάσκαλος μας ρώτησε έναν έναν τι δουλειά έκανε ο μπαμπάς μας.

Όταν ήρθε η σειρά μου, απάντησα χωρίς ιδιαίτερο ενθουσιασμό: «Ψαράς», όπως έκανε και ο τέταρτος γιος του Πινούτσο του Σκατοεκκλησιά, ψαράς κι αυτός, κι ένα δυο άλλα παιδιά που δε γνώριζα.

Όταν ήρθε η σειρά της Μανταλένα, είπε με έμφαση: «Εργάζεται στη Σωληνουργία του Νότου», και ήταν φανερό ότι στο σπίτι της είχαν βάλει όλοι τα δυνατά τους μέχρι να μάθει να το λέει απέξω χωρίς να κάνει το παραμικρό λάθος. Υπήρχε κάτι το πανούργο στο βλέμμα

αυτού του διαολεμένου δασκάλου, όταν έφτασε η σειρά του Στρατσιότα. Σαν τη γάτα που γλείφει τα μουστάκια της μπροστά σ' ένα λαχταριστό πιάτο με ψάρι.

Ο Μικέλε καθόταν με το κεφάλι σκυφτό. Προσπάθησε καμιά δυο φορές να πει κάτι, αλλά οι πρώτες απόπειρες απέτυχαν παταγωδώς. Οι λέξεις δεν έβγαιναν από το στόμα του και η φωνή του επέστρεφε σ' εκείνο το απροσδιόριστο σημείο της κοιλιάς απ' όπου ξεκινούν τα συναισθήματα. Από τη δεύτερη σειρά των θρανίων, ο Μιμμιού και ο Πασκουάλε, δυο αγόρια με μελαψό πρόσωπο και πονηρά μάτια, άρχισαν να τον πειράζουν ψιθυριστά: «Μίλα, χοντρομπαλά. Τι έπαθες; Γλώσσα δεν έχεις; Ή μήπως την έφαγες κι αυτή;» Ο κύριος Κατζάνο τούς άκουγε, αλλά έκανε ότι δεν ακούει. Του άρεσε αυτό το σκηνικό της μοχθηρίας που είχε στήσει. Το σχέδιό του ήταν προμελετημένο κι εμείς τα πιτσιρίκια υποδυόμασταν στην εντέλεια τον ρόλο που ο ίδιος είχε φανταστεί για μας.